

DOUĂ MEDALII CU CHIPUL LUI ATTILA DIN COLECȚIA MUZEULUI BRUKENTHAL

Claudiu Munteanu*

Rezumat: În colecția Muzeului Brukenthal se află două medalii cu chipul lui Attila. Prima, de proveniență italiană, aparține tipului Scarel IBB. 4, fiind datată probabil la sfârșitul secolului XVI, iar cea de-a doua, de proveniență vieneză, este o variantă a tipului Scarel IV.b 10, fiind datată la sfârșitul secolului XIX. Medaliiile reprezintă chipul lui Attila, reprezentat ca un faun, pe avers, și imaginea cetății Aquileia, pe revers.

Abstract: In the Brukenthal Museum's collection exist two medals with the image of Attila. The first, of Italian origin, belongs to the Scarel IBB. 4 type, dated probably in the 16th century, and the second, of Viennese origin, is a variant of the Scarel IV.b 10 type, dated at the end of the 19th century. The medals depict the face of Attila, represented as a faun, on the obverse and the image of the citadel of Aquileia, on the reverse.

Cuvinte-cheie: Medalie, bronz argintat, Attila, Renaștere, muzeu.

Key-words: Medal, silvered bronze, Attila, Renaissance, Museum.

În colecția Muzeului Brukenthal se află două medalii dedicate lui Attila. Una aparține colecției vechi a muzeului, fiind menționată încă din anul 1895 de custodele M. Csaki¹.

1. Avers: legenda *ATTILA REX*

Bust cuirasat spre dreapta. Pe piept prezintă un gorgoneion cu rol apotropaic. Attila este prezentat demonizat, cu urechi de animal și coarne de țap.

Revers: legenda *AQUILEIA* în partea superioară. Orașul Aquileia este redat cu incintă flancată de zece turnuri. În interior locuințe și un turn înalt.

Tip: Scarel IVb.4.

Datare: probabil secolul XVI.

Atelier: italian.

Bronz argintat, 51,9 milimetri, grosime 6,54 milimetri, axa 12, 7,72 grame (Fig. 1).

Nr. inv. T 1285/10361.

2. Avers: legenda * ATTILA - 44 (1) Λ REX ·

Bustul cuirasat al regelui Attila, cu urechi de animal și coarne de țap, spre dreapta, cu un gorgoneion pe piept.

Revers: legenda *AQUILEIA* în partea superioară. Imagine a orașului Aquileia, cu incintă și turnuri, biserici, un amfiteatr și case.

Tip: Scarel IVb.10, variantă.

Datare: sfârșitul secolului XIX.

Atelier: vienez.

Bronz argintat, 44,5 x 47,4 milimetri, grosime 4,34 milimetri, axa 12, 43,94 grame (Fig. 2).

Nr. inv. T 6666.

Conform spiritului clasic al epocii și ambianței în care portretul a fost elaborat, Attila este prezentat din profil cu armura parțial acoperită de *paludamentum* sau în vesta unui condotier². Față e caracterizată de o barbă, cu trăsături marcante. Acest element conform fizionomiei antice a fost

* Muzeul Național Brukenthal, Sibiu, e-mail: munclaiul@gmail.com.

¹ Csaki, 1895, p. 105.

² Buora, 2009, p. 7.

elaborate de școala lui Teofrast și în mediul academic ar fi caracteristic claselor inferioare și se întâlnescă în portretistica greacă a secolului III î.e.n., fiind specific distinctive filosofilor care doreau să sublinieze apartenența la clasele inferioare sau doreau să arate că trăiau precum cinicii³. Attila are fruntea înclinată puternic, rezultat al practicii de manipulare al craniului, pe care hunii și alte populații de origine orientală o practicau, indicând un om de acțiune, nu un om al gândirii⁴. Pentru creștini, imaginea umană prevăzută cu coarne reprezintă un demon. Imaginea este a unui personaj care exprimă mari capacitatea militare și forța unui comandant valoros, dar și a unui aspect diavolesc⁵.

Motivele pentru această asemănare, respectiv această identificare a lui Attila cu figura unui satir, provin din povestea și din legende care au înconjurat personajul timp de câteva secole. Occidentul creștin nu putea să vadă pozitiv acest personaj, care aducea teroare și moarte⁶. Medaliiile de acest tip reflectă amintirea încărcată de ură și dispreț a personalității sale, păstrată în decursul evului mediu. Atât crudul rege, cât și hunii în general erau închipuiți ca parțial oameni, parțial animale, ceea ce ar explica asemănarea efigiei de pe revers⁷.

În anul 452, armatele confederației hunice atacă, printre alte orașe, și Aquileia. După asediul și distrugerea orașului, o parte din locuitori s-au refugiat și au populat insulele pe care se va dezvolta ulterior Venetia. Se pare că baterea acestor medalii comemorative a fost făcută după marcarea unui mileniu de la tragicul eveniment, fie la Venetia, fie în zona de influență a acestui mare oraș⁸, având ca model medalia ovală creată cândva între 1433 și 1498⁹. După acest prim exemplar, au fost create numeroase altele, iar tipul cu faun devine un numitor comun pentru orice reprezentare¹⁰. Medalia va fi emisă, cu numeroase variante, până la finalul secolului XIX, în zone și din motive diverse¹¹, și sunt cunoscute exemplare din bronz, argint și aur¹².

În afară de medalii de producție italiană, în muzei și colecții cunoscute există un mare număr de exemplare cu modul inferior, stil grosolan și schematic, pe care apare, în afară de legenda ATTILA REX, o dată (441, 442, 451). Aceastea au fost produse în secolele XVIII-XIX, în Europa¹³.

O medalie din bronz argintat cu chipul lui Attila se află în colecția Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia, după ce a făcut parte din colecția lui Anton Triest¹⁴. O altă piesă, din bronz argintat, a fost descoperită la Niederlosheim, în Germania¹⁵. Alte două piese fac parte din colecțiile Muzeului Național din Budapesta¹⁶. Muzeul Național de Istorie a Moldovei deține o medalie din alamă cu chipul lui Attila, descoperită de un locuitor al satului Ustia¹⁷.

Este greu de spus când și în ce condiții cele două medalii au intrat în colecția Muzeului Brukenthal. O posibilitate este că piesele au fost achiziționate de pe piața antichităților în decursul secolului XIX. De asemenea, o donație sau un schimb cu colecționari locali sau regionali sunt posibile.

³ Buora, 2009, p. 7.

⁴ Buora, 2009, p. 7.

⁵ Buora, 2009, p. 7.

⁶ Chino, 1995, p. 114.

⁷ Paiul, 2003, pp. 181-182.

⁸ Paiul, 2003, p. 183; Bounegru, 2012, p. 288.

⁹ Chino, 1995, p. 114.

¹⁰ Chino, 1995, p. 114.

¹¹ Scarel, 1995, p. 117.

¹² Scarel, 1995, p. 118.

¹³ Scarel, 1995, p. 118.

¹⁴ Bounegru, 2012, pp. 287-290.

¹⁵ Franke, Leschhorn, 1976, pp. 75-76.

¹⁶ Franke, Leschhorn, 1976, pp. 75-76.

¹⁷ Paiul, 2003, pp. 181-184.

BIBLIOGRAFIE

- Bounegru, G. 2012. O medalie cu chipul lui Attila din colecțiile Muzeului Național al Unirii Alba Iulia. Cl. Munteanu (ed.), *Monedă și comerț în sud-estul Europei IV*, pp. 287-290.
- Buora, M. 2009. Intorno ad Attila. Dal mondo dei simboli alla realtà dell'archeologia (e viceversa). *Archeologia uomo territorio* 28, pp. 3-16.
- Chino, E. 1995. Attila nella medagliistica del Rinascimento. S. Blason Scarel (ed.), *Attila e gli unni*, Roma, pp. 113-116.
- Csaki, M. 1895. *Das Baron Brukenthal'sche Museum. Skizzen zu einem Führer*. Hermannstadt.
- Franke, P. R., Leschhorn, W. 1976. Eine Attila Medaille aus Niederlosheim. *Bericht der Saatlichen Denkmalpflege im Saarland. Beiträge zur Archäologie und Kunstgeschichte Abteilung Bodendenkmalpflege* 23, Sarrebrück.
- Paiul, V. 2003. O medalie cu chipul lui Atila descoperită la Ustia, județul Chișinău. *Simpozion de numismatică dedicat împlinirii a 125 de ani de la proclamarea independenței României. Chișinău, 24-26 septembrie 2002*, pp. 181-184.
- Scarel, A. 1995. Alcuni esempli di medaglie con il tipo dell'Attila faunesco tra Rinascimento italiano e ottocento ungherese. S. Blason Scarel (ed.), *Attila e gli unni*, pp. 117-122.

LISTA ILUSTRĂȚIEI

Fig. 1 - Medalie cu chipul lui Attila.

Medal with the image of Attila.

Fig. 2 - Medalie cu chipul lui Attila, tip diferit.

Medal with the image of Attila, different type.

A

R

Fig. 1

A

R

Fig. 2